

ИЗБОР ИЗ „АНТОЛОГИЈЕ КИНЕСКЕ ПРОЗЕ XX ВЕКА”

ХУ ШЕ

МОЈА МАЈКА

Пошто сам одмалена био крркијег здравља, није ми прилично да се играм с гомилом подивљале дечурлије, а мајка ми је свакако бранила да, тако болешљив, јурцам унаоколо. У детињству нисам развио осећај за игру, и ма где био, време сам трошио међу хрбатима и странацама. У завичају ме је стога пратио глас да сам прави господичић, те сам с временом зарадио надимак мештар Ћун, по узору на класичне учењаке.¹ Надимак се лако примио у друштву и ускоро су сви знали да се син господина Сана одазива на мештар Ћун. Ја сам, кад су ме већ тако прозвали, држао до тога имена, не упуштајући се у коло с враголанима.

Ипак, једанпут је, док сам с другарима из разреда пред капијом бацао бакрењаке, прошао неки старкеља. Исцерио се чим ме је угледао, упитавши: „Ене, откуд то да се господин Ћун игра ћара?” Уши су ми се на то зацрвенеле од срамоте. Учинило ми се да сам управо изгубио нешто од оног свог „господичлука”!

Одрасли су охрабривали овакве наступе, па како не бејаш свикао на игру, књига ми занавек остаде дража од дејје разбирриге. Сваке јесени бих тако стармали с баком одлазио у надгледање усева

¹ У питању је игра речи настала услед хомофоности кинеског језика. Аутор је у тексту искористио израз који у класичном (старокинеском) језику значи водени јелен (麋 – jūn), а чита се исто као реч „ђун” у значењу учењак (君 – jūn), алудирајући на шаљиву и поспрдну природу овог надимка. Уз то, водени јелен представља угрожену врсту, па овакав псеудоним можда одражава и рђаво здравље књижевног јунака.

(изнајмили смо парче плодне парцеле, коју је човек могао обрађивати без икакве зебње, јер је и у сушније доба издашно рађала). Закупци су водили рачуна о правилном прикупљању и поштеној расподели узгојеног проса, а ја бих то време провео читуцкајући у хладу оближњег дрвета.

Негде у једанаестој или дванаестој години сам заједно са другарима из разреда основао драмску секцију. Издељали смо неколико мачева од дрвета, направили пушке од бамбуса, позајмили пар лажних брада и приређивали представе у пољу, на уласку у село. Често сам играо Цуге Лијанга, Лију Беија² и сличне јунаке, а једанпут ме је, док сам глумио Ши Венгунга са столице стрелом оборио Хуа Жунг³, што памтим као своју најживахнију згоду.

За девет година живота (1895–1904) ваљано сам усвојио само две ствари – читање и писање. Дабоме, то не беше лоша основа за оштар ум и бритко перо, али ме је оставило без изгледа да се развијем у другом погледу. Једанпут пред друговање (наших пет села у округу носи заједнички назив – пет пријатеља, па се једногодишње заседање, по томе, назива друговање) неко предложи да ме пошаљу у село Ћијенцун да у тамошњој оперској трупи изучим флауту. Старешине се успротивише, говорећи да сам тек деран и да немам шта да тражим по туђим селима и тако изгубих једину могућност да се музички образујем. Навршио сам тринаесту а да никада нисам узео инструмент у руке, па ни дан-данас не појмим музику, нити знам имам ли за њу каквог дара. Једино сам у сликарству гори. У детињству сам често покушавао да прецртам јунаке и лепотице из минулих времена, стављајући преко илустрација танки бамбусов папир. Међутим, учитељ ме једном ухватио како цртам на часу, па је уз грдњу исцепао пуну фиоку мојих урадака, ускративши ми прилику да доцније постанем врстан сликар.

Но, за тих девет година, осим читања и писања, још једино стекох добро владање, захваљујући одгоју моје брижне мајке.

Сваки дан би ме у цик зоре поседала на кревет, остављајући ме да нагађам откад је будна. Пошто бих се расанио, мајка би повела причу о мојим јучерашњим рђавим поступцима. Терала ме је да

² Цуге Лијанг (181–234) је био знаменити стратег, писац, политичар и изумитељ. Прославио се као умешан војсковођа па су га многи још за живота поредили са Сун Цуом. Живео је у периоду Три краљевства и био канцелар државе Шу. Непопустљив пред самовољом локалних велможа и поштен владар, доцније је у кинеској култури постао симбол промишљености, оданости и мудрости.

Лију Беи (161–223) је био прослављени војсковођа позне династије Хан, а касније утемељивач краљевства Шу и потоњи цар. Пример је човека који се уздигао из неимаштине и храброшћу достигао врхунац тадашње моћи.

³ Ши Венгунг и Хуа Ронг су јунаци романа *Одмјетници из мочваре*, који се убраја међу Четири велика класична романа.

размислим где сам то погрешио, тражила од мене да признам своје пропусте и сам оценим како ћу се искупити, нипошто не пропуштајући да ме охрабри да здушније загрејем столицу. Покаткад је, набрајајући моје недостатке, низала врлине мога покојног оца говорећи:

„Увек се труди да испратиш очеве стопе. Твој отац је једини врли човек којег сам за живота срела. Угледај се на њега и пази да му не укаљаш име. Добро се владај. Највећа је срамота обрукати родитеље.” На ове речи у очима би јој одмах заврцале сузе.

Чекала је да се сасвим раздани, а онда ми помагала да оденем капут и слала ме у школу. Обично сам тамо стижао пре свих, а пошто су врата била забрављена морао сам да продужим до учитељеве куће и, иштећи кључ, куцам на врата. Нечија рука би ми утом кроз танак шав светлости тутнула кључ, а ја бих се трком враћао, откључавао школу и сместа приањао на књигу. Од десет дана, осам или девет пута сам први приспевао у школу, ишчекивао учитељев долазак, наизуст учио ретке из школског штива и тек потом одлазио кући на доручак.

Премда је са мношћом поступала строго, надомештајући очеву улогу, мајка ме никада није кудила у присуству других. Моја сагрешења испраћала је прекорним погледом, довољним да ме заплаши. У случају мањег престопа попричали бисмо тек сутрадан, у зору. Ипак, уколико је грешка коју сам починио велика, прво би сачекала повечерје, да се суседи стишају, а затим ме терала да клечим и штипала ме, а да притом нисам смео пустити ни гласа, јер њене васпитне методе нису биле намењене туђим ушима.

Једне јесење вечери, после обеда, отишао сам у двориште да се играм обучен само у танку мајицу. Тетка Јујинг, која је тада живела с нама, уплашила се да ћу да назебем, па је изашла и дружила ми капут.

„Обуци се, хладно је”, рече тетка.

„Какви хладно! Па нисам ја зимогрожљив као ви стари!”

Пошто тетка није хтела да попусти, непрестано ми нуткајући капут, јетко сам јој одбрусио: „Откуд ти знаш да ми је хладно? Чак ни мој отац не зна како ми је!” Погледао сам увис, опазио мајку на вратима и брже-боље навукао капут. Међутим, она је јасно чула оне скаредне речи. Увече ме је натерала да клекнем и прописно ми прочитала лекцију: „Немаш оца и још се поносиш тиме! Лако је теби да причаш!”, седела је и дрхтала од беса, не дозвољавајући ми да одем на починак. Клечао сам и плакао, рукама бришући сузе. Не знам како, али утрљао сам некакву бактерију и преко годину дана вукао озбиљну инфекцију ока. Обијали смо болничке прагове, али без успеха. Сећам се да ме пробудила у глуво доба ноћи и стала

да лиже моје упаљено око, јер је однекуд чула да ме тако може излечити. Ето каква беше строга учитељица моја доброхотна мати.

Обудовела је у двадесет трећој и била самохрана маћеха двојци моје полубраће. У животу се толико намучила да то моје перо не може ни упола достојно описати. Породица је у живела у оскудици, зависећи у потпуности од мршаваог пословања средњег брата у Шангају. Тешку финансијску ситуацију додатно је подривао најстарији брат, који се рано одао коцки и опијуму. Паре је трошио чим му падну шака, па затим кући празнорук свашта смишљао. Западне ли му за око горионик за тамјан, сместа је трчао да га гдегод ућари; спази ли калајни чајник, овај би за трен ока нестајао. Мајка је неколико пута сазивала родбину да заједно отплате братовљева месечна дуговања. Међутим, цаба разговори – дугови, опијумски и коцкарски, ницали су одасвуд. Уочи Нове године у нашу кућу сјатила би се читава булумента поверилаца, мамипара и зеленаша. Седели су у предсобљу, сваки с лампионом у руци и чекали брата који је давно отперјао. Два реда столица у предсобљу била би дупке пуна зажарених фењера и усијаних глава. Мајка би целе вечери ишла тамо-амо, припремала новогодишње ђаконије, приносила жртву богу кухиње и прикупљала новац, као да обневића ту опаку гомилу. Негде у пола ноћи, пре но што би „запечатила” капију, мајка би изашла на стражња врата и редом молила комшије да јој позајме нешто новаца, које је потом делила зеленашима. Светина би се покасно разишла, а одмах затим, по мрклом мраку, довлачио се и старији брат. Пошто је Нова година, мајка га никада није кудила и на лицу јој не беше ни трачка ма какве срибе. Сећам се да смо тако прославили пет, шест, можда чак и седам новогодишњих ноћи.

Жена најстаријег брата зацело је најбескориснија и најплиткоумнија особа коју сам икада срео, а друга снајка је, премда делатна, изразито паланачке нарави. Њих две су се често препирале и само их је мајчино узорно понашање спречавало да се извређају на пасја кола.

У завади су увек ћутале, увелих лица, ружећи властити изглед; друга снајка би од силног беса редовно помодрела, плашећи људе. Истим тим гримасама частиле су мајку, ако би јој штогод назлиле. Испрва нисам схватао чему све то, али сам с временом научио да читам туђа лица. Постепено сам увидео да је разјарено лице најгаднија ствар на свету и да су такви испади врхунац бестидности, стопут гори од туче и клевете.

Трпелива и добронамерна мајка није хајала за њихове погрдице, а након што је постала једини старатељ толикој чељади, та њена попустљивост се само увећала. Жена средњег брата, коју смо

сви звали друга снајка, била је старија од мене свега годину дана, па смо зато увек делили одећу и прехрану. У нашим ситним размирицама ја бих увек извлачио дебљи крај. Мајка би увек сваливала кривицу на мене, терајући ме да попустим снајки. Касније су обе снајке изродиле синове над којима су редовно искаљивале бес и истеравале незадовољство. Тукле су их и клеле тако крвнички да се другима који би то зачули дизала коса на глави. Мајка се правила да не чује. Понекад, ако више није могла да издржи, тихо би изашла напоље, а онда свратила лево код старије снахе, или на задња врата одлазила другој снајки у посету. Никада им није рекла ниједну ружну реч.

Кавга међу снајкама обично је трајала десетак дана, а понекад и пола месеца. Врзмале су се посвуда с тим осорним изразом на лицу, гризле усне и беспошtedно батинале децу. Мајка је стрпљиво чекала последњи тренутак и тек тада истеравала своје.

Једног посвађаног јутра заридала је још у постељи. Никога није грдила. Жалила је покојног мужа и оплакивала своју судбину што јој је отргла садруга. Јеца тихо, готово нечујно, а тај жалобни плач се полагао уздиже. Пробудио сам се и покушао да је утешим, али мама напросто није могла да престане. Имао сам истанчан слух, па сам вазда могао да разликујем отварање предњих (друга снајка је живела с источне стране) или стражњих врата (старија снајка је пребивала у западном крилу). Зачуо сам лепет застора на предњем улазу и снахине стопе док је пролазила кроз кујну. Недуго потом закуцала је и на врата наше собе. Отворио сам и пустио је да уђе. У руци јој се налазила чинија топлог чаја. Пришла је кревету и умољавала мајку да престане, дајући јој да отпије гутљај чаја. Мајчине су сузе полако пресахле, у рукама је држала чинију с чајем. Снаја ју је неко време бодрила, а онда се повлачила у своје одаје, не помињући ничије име, нити иједно слово о свађи која већ десет дана или чак пола месеца букти. Сви су на крају знали да је снаха која је донела чај иста она што је започела задевицу. Зачудо, после суза, увек је следило два месеца мира и спокоја.

Моја доброћудна и блага мати никада никоме није упутила тешку реч. Међутим, повремено је знала бити отресита и није трпела ничију увреду. Мој пети ујак, беспосличар, дугачког језика, загунђао је једанпут у некој опијумској рупи о томе како је мама тог и тог човека стално звала на којекакву испомоћ, мора да му је сваки пут давала штогод „фино”. Разговор је напоследку доспео и до мајчиних ушију. Прво се сита исплакала, а онда сазвала родбину. Отишла је право код петог ујака и сасула му све у лице. Тражила је да јасно и гласно каже шта је то „фино” она неком дала и

чиме је трговала. Попустила је тек кад се ујак пред свима извинио и признао грешку.

Под мајчиним кровом и васпитањем живео сам девет година и оно је на мене оставило дубок утицај. Дом сам званично напустио у четрнаестој, иако ми је збиља било тек дванаест и који месец. Провео сам више од двадесет година мрешкајући се осамљен у непрегледном мору људи, без ичијег надзора. Уколико су ме запамтили по благој нарави, ако ли сам у опхођењу с људима показао трунку доброте, јесам ли праштао и предусретљив био – то је све захваљујући мојој драгој мајци.

ЈЕ ЛУОТИЈЕВА ГРОБНИЦА

Је Луотија су са навршених седам година још увек подучавали код куће. Једаред се искрао у стражње двориште и угледао снаху, недавно удату за његовог рођака, како стоји у бамбусовом гају, руку скрштених иза леђа. Те руке су издалека личиле на изрезбарену слоновачу, а меки дланови на латице ружичастог пољског цвећа. Снахин домали прст красио је златни напрстак.

Бамбусови изданци су одавно презрели, хитајући високо у небо. Тло је било застрто опалим жутим кошуљицама које су шушкале на пролећном лахору.

Снаха је пак деловала уморно, шта ли је јој то закупирао мисли?

Наједном га спопаде настран порив: желео је да додирне те меке руке, али се није усуђивао. Његова жудња клатила се поврх бамбусове стабљике, мамузајући га час тамо час онамо подно млечног неба.

* * *

Сваког пролећа и јесени породица је одлазила у планине како би заједно почистили гробове предака. Ово путовање најтеже је падало Је Луотијевој мајци и снахама које су на сићушним стопалима¹ тешко газиле планинским стазама. Је Луоти им је код сваке увалине или поточића спремно прискакао у помоћ, прихватајући госпу за господом само да би дотакао снахину нежну руку. Када је најзад дошао ред да придржи снаху, толико је чврсто стегао њену шаку да му је мали прст дубоко утонуо у њен баршунасти длан.

„Пажљиво, сестро.”

„Хвала ти пуно, брате.”

(О, кад би само наишли на још јаруга и поточића!)

Међутим, срећна времена су убрзо прохујала, пошто је у тринаестој години Је Луоти послат у главни град провинције да похађа средњу школу.

(Хвала небесима, снајка је утом већ родила мушко!)

¹ Реч је о обичају везивања стопала у царској Кини. Девојчицама су у раном добу подвезивана стопала како би с временом, уз велике деформитете и девијације, постала што мања, јер је сићушно стопало сматрано особито лепим. Жене с таквим стопалима кретале су се уз велике тешкоће и болове, неретко само пузећи.

Је Луоти се на првом летњем распусту вратио кући. Сваки пут када је узимао бебу у наручје, очешао би се о снахине дланове.

„Сестро, мали се унередио.”

„Гле, опет си попишкио стрика!”

Пробала је да му марамицом отре флеку са одеће, на шта је Је Луоти намерно изигравао невинашце. Говорио јој да то није неопходно и хватао је за руке не би ли је тобоже спречио да га очисти, пуштајући прсте да се свађају.

* * *

Је Луоти беше прочитао немали број романа.

Одлазио је у снахине одаје кад год рођак није био код куће, а она је током ђаскања редовно искала да јој чита.

Испрва јој је читао Езопове Бајке и приче из Хиљаду једне ноћи, али су миц по миц, страницу по страницу, догурали и до Цоан Хејст, Даме с камелијама и Ајванхоа.

Ретке зачињене сладострашћу није прескакао, нити га је она због тога корила. Једном приликом, док је шила, поново је приметио онај златни напрстак.

„Сјактавог ли напрстка!”

„Пун је рупица, упркос томе што сам га годинама чувала и штедљиво користила.”

„Подари ми га, молим те.”

Посматрала га је неколико тренутака, па затим погнула главу.

„У реду, али ми заузврат мораш купити нови.”

* * *

„Чим издалека зачујем бат твојих корака срце ми толико дивље залупа, да се једва обуздам.”

„Како ти је глас тако милозвучан? Уопште не умем да га опишем... чини ми се да је сладак попут шећерне трске.”

„Некад сам била сва тако на ноте, с временом сам се опустила, чујем ли да аброноше оговарају неку неверницу, уши ми се одмах зацрвене.”

„Страхујем да ће ми се у сну омаћи твоје име.”

„Излуђује ме то што сам страћила деценију пре но што си се родио!”

Слушао је како са снахиних усана полако капљу све те речи.

* * *

Деценију касније срели су се у оном истом гају, снаха је трећи пут затруднела, а Је Луоти је давно свршио средњу школу. У пролећној ноћи, обасјавао их је пун месец.

„Желела бих да ово дете личи на тебе.”

„Откуд на мене?”

„Људи су некад веровали да дете наликује ономе на кога жена највише мисли у трудноћи.”

„Да је тако, испаштала би за нешто што ниси починила.”

„Шта је ту је, сумња често тамо задире. Него, нешто си тих вечерас? Ускоро ћеш отпутовати, желиш ли штогод да ми повериш?”

„Немам, али... ако дозвољаваш... ако би могла да...”

„Ако бих могла да шта?”

„...да ми пружиш твоју руку.”

„Зашто бих?”

„Пољупца ради.”

„Којешта! Не долази у обзир!”

„Не дозвољаваш? Чак ни пољубац?”

Заћуташе.

„Сигурно сутра одлазиш?”

„Морам.”

„Како то?”

„Ближи се пријемни испит.”

„Ах, зашто си толико запео да одеш на факултет?”

„Не чиним то својевољно, приморан сам.”

„Ко те је натерао?”

„Чини ми се да ме цео свет присиљава, а да и сам у томе суделујем. Понекад ме мори тако страшно осећање, као да цркавам од какве глади.”

„Онда је боље да одеш, стрепим само да се можда више нећемо видети.”

„Откуд ти то пада на памет?”

Поново тишина.

Снаха крену да заусти нешто, али само немушто отвори уста.

„Шта ти је? Јеси ли хтела нешто да ми кажеш?”

„Ја, ја, дозвољавам ти”, продахтала је, лице обасјано месечином зајапурило се до ушију.

Лагано је испружила руку. Је Луоти клекну, прихвати њену десницу и стаде је цмакати и целивати. Леву руку је положила на његово десно раме, глава јој је напола клонула. Очи су им биле чврсто склопљене. Обузимала их је дрхтавица изазвана узајамном топлотом ознојених тела, а из њихових грла отимали су се алави уздаси.

Остали су тако петнаест минута док му снаха није помогла да се осови на ноге. Окачила му се о врат и треперавим гласом додала: „О, волим те више него икад.”

* * *

Је Луоти се прену уз силовито кркљање, напрстак му је испао из уста. Исте вечери пристигло је писмо у коме рођак извештава да је снаха овог лета умрла на порођају и да је на одру зазивала Је Луотијево име, у бунилу прижељкујући његов повратак.

Прочитавши писмо, отишао је по боцу брендија. Пио је и ри-дао, играјући се с напрстком под светлошћу лампе. Повремено је склапао очи, пуштајући сузе да се скотрљају право у чашу. Умало искапивши боцу, одлучио је да прогута напрстак и почине.

* * *

Док је медицинска сестра опипавала пулс, Је Луоти је с размерења свести дозивао: „Хвала ти, сестро.” Гурала му је топломер под десну мишку и чула га како опет вапи: „Пуно ти хвала сестро.”

Није одболовао ни два дана када га снахине руке однесоше са собом. На лекарском извештају смрт је стала у свега две речи – упала плућа. Међутим, аутопсија је изостала, па нико није сазнао шта га је стварно отерало у смрт.

Написано 16. 10. 1924.

МРАЧНА СТАЗА

„Пријатељу, не крећи на пут без лампе.”

Бу Вей се на то зацерека: „Ха ха, побратиме Ђун, не личим ти ваљда на жену? Фењери су за женскадију, ја сам мушко, који ће ми ђаво? Не бери бригу, отићи ћу голорук, тако барем нећу морати да ти враћам лампу.”

Бу Вејово село удаљено је неколико превоја од месташца где живи побратим Ђун. Пут је кршевит и опасан, горске стазе се и дању једва разазнају, тако да је ноћу некаква светиљка обавезна. Зато је побратим Ђун упорно наговарао Бу Веија да понесе лампу како би лакше нашао пут по помрчини.

„Побратиме, узми фењер. Погледај какво је време, нигде ни трага од месечине, не могу ти зајемчити да ћеш безбедно прећи планине.”

„Ако ћемо да слутимо, онда боље да не крећем.”

„Зашто онда не преноћиш код мене? Шта велиш?”

„Јок, морам кући, чекају ме отац и жена.”

„Јој, тежак си ко црна земља, па куд си пристао без лампе?”, одбруси побратим Ђун и тутну му фењер у руке.

Бу Вей настави по своме: „Види побратиме, ако ми увалиш лампу, тек онда нећу смети да мрднем.”

„Како то мислиш?”

„У планинама влада мркли мрак, фењер ће осветлити једва два-три корака испред мене, а узбуниће и кусо и репато. Шта ако лампа успут намами какву дугачку гују? Уосталом, то мало светлости начиниће бестрагију још опаснијом, па ћу се начисто испрепадати. Ако ми приде на пола пута нестане светлости, остаћу у необраном грожђу. Биће боље да се запутим празних шака, иако ћу зацело наићи на препреке, очи ће се полако привићи на тмину”, Бу Вей му врати фењер и изађе напоље.

Побратим Ђун остаде на кућном прагу са фењером у руци. Посматрајући пријатеља како у ноћној тмуши одмиче стазом омеђеном честарима, одмахивао је главом: „Е, свакаког света има, па и оваквих особењака!”

Тумарајући по мрачним путевцима, Бу Вей је ослушкивао роморење инсеката и дозивање звериња, али се ниједном није уплашио.

Изненада из растиња лину луча свитаца, нејака али довољна.

„Побратим Ђун ово не би могао ни да замисли, светлост фењера никада не би открила овакав пут”, мрмљао је себи у браду.

Ву Веи је те вечери безбедно приспео кући. Успут се ниједаред није спотакао, нити су на њега кидисали отровни инсекти и дивље звери.

ПАПИРНИ ЗМАЈ

Зима у Пекингу. Снег одолева на тлу, а голе, сивочемерне гране парају ведро небо. У даљини лепрша пар папирних змајева – призор који у мени изазива чуђење и сету. Подигнете ли главу на први лепет папирних ветрењача, угледаћете змајеве у облику тмастих ракова, светлоплавих стонога или усамљене летаче чија крљушт подсећа на наслагани цреп. Такви папирни змајеви нису украшени ветрењачама, због чега ниско лете и делују бедно и жалосно. Ипак, врбе тада увелико пупе, мирике су у цвату, па заједно са децом која пуштају небеске украсе творе дирљиву слику пролећа.

Где сам сад?

Одасвуд стиска зима и студено мртвило, а мириси липсалог пролећа из завичаја који сам давно напустио драшкају ваздух.

Међутим, ја лично никада нисам волео да пуштам змајеве, не само да у томе нисам налазио ужитак већ су ми се дословце гаддили. Понајвише јер сам сматрао да је то играчка за оне што се не истичу памећу. Мој млађи брат је у том погледу заузимао потпуно супротно гледиште. Био је то болешљив, ужасно мршав дечкић који је обожавао змајеве. Будући да их сам није могао приуштити, а како сам му ја бранио да пушта туђе, могао је само полуотворених уста бенаво зурити у небо. Понекад је тако остајао и по пола дана испуштајући усклике изненађења када би змај у облику рака атерирао на тле или радосно подврискивао пошто би се два умршена црепаста змаја најзад распетљала. На те његове згоде редовно сам узвраћао презиром и подсмехом.

Једнога дана се изненада присетих да сам га задњи пут видео како у дворишту сакупља сасушени бамбус. Хитро сам отрчао до слабо коришћене шупе претворене у оставу, провалио унутра и затекао га како седи сред русваја. Панично је ћипио са хоклице, лице му је било бледо као крпа. Испред њега се налазила повећа столица на којој је почивао рам начињен од бамбуса. Није стигао да дода папир. Крај хоклице су вириле две папирне ветрењаче, украшене црвеном врпцом, по свој прилици такође недовршене. Било ми је мило што сам га ухватио на делу, али ме је истовремено обузимао бес због чињенице да се мој брат уопште посветио једном тако бадавацијском задатку. Папирни змај је имао облик лептира, па сам му одмах поломио једно крило, а ветрењаче брже-боље начисто изгазио. Био је ситнији и слабији, никако ме није могао надјачати, па сам без по муке изашао на крај с њим. Поносито сам

изашао из шупице, препустивши га очају. Не знам шта се после збило, али се сећам да тада нисам богзна како марио.

Казна ме је напослетку сустигла. На несрећу, једнога дана ми је у шаке доспела инострана књига за децу. Тада већ дуго нисам видео брата, а давно сам зашао у средње године. Из књиге сам сазнао да игре сасвим приличе деци, а да су играчке анђели чувари детињства. Пред очима су ми заиграле сцене малтретирања од којих сам бежао читаве две деценије и схватих да сам ономад убио један дечји дух. Срце ми се претвори у олово, отежа и стаде тонати.

Није се сломило, само је наставило да тоне.

Размишљао сам о искупљењу за своја злодела: поклонићу му змаја, оставити да га пушта до миле воље, храбрити га, па ако треба и пустити змаја заједно с њим. Мислио сам клицаћемо, трчати и смејати се, али брату је, баш као и мени, одавно порасла брада.

Постојао је још један начин да надокнадим штету: могао сам га замолити за опроштај, на шта би он признао: „Никада ти нисам замерио”, и олакшао ми душу. Тако нешто је одиста било могуће. Када смо се коначно срели, по лицима су нам већ пузале дубоке боре, зацело од мукотрпног живота, па су нам и срца била једнако бременита. Разговор се полако примицао прохујалом детињству. Одабрао сам згодан час и поменуо му моје младалачко недело. Замишљао сам како изговара: „Не брини, нисам злопамтило” и како ми огроман камен напослетку пада са срца.

„Зар се то заиста догодило?”, изненађено се осмехнуо, као да слуша о туђем животу. Ничега се није сећао.

Ако је заиста све заборавио, онда ништа није узео за зло, па ми нема шта ни опростити. Без искрене љутње, опроштај је лажан.

Чему сада да се надам? Заувек ћу бити тешка срца.

Пролеће из завичаја свануло је над овим туђинским крајем и са сећањима из детињства донело непојмљиву тугу. Радије бих се сакрио у студеној чамотињи.

Свуда око мене је зима, осећам како ваздух дамара језом и хладноћом.

ДУХОВИТА ВИКА УЛИЧНИХ ПРОДАВАЦА

Повици уличних продаваца од јутра до мрака, од сумрака до свитања, нештедимице запљускују градски живаљ. Неки од звукова из утробе сокака, попут момака што продају цвеће, носе лиричну ноту – штета што их данас све ређе чујемо. Из чађавих грла окорелих пушача најчешће се протежу позиви на куповину јаја куваних у чају, цунгци ваљушки и каше од лотосових клица. У студеним ноћима, ти рески узвици одјекују тугом и чамотињом која се лако завлачи и у постељу. Начуљите ли уши, схватићете да је сваки од тих гласова удешен посебном каквоћом и властитим сентиментом.

Баш међу тим продавцима за ухо су ми запала два соја шалвивција.

Први нуде „смрдљиви” тофу.¹ Свакога дана у пет-шест поподне ти торбари, распоређени дуж сокака, пале тигање препуне врелог уља. Смрдљиви тофу цврчи, ширећи одвратан мирис, док тезгароши одрешито довикују: „Пржени тофу! Пржени смрдљиви тофу!”

Налазим да је ово поприлично забавно. Обично се каже: Рецепт му ваља, а лек никакав или окачио јагњетину, а продаје свињетину – све бољке овог света настају отуд што ствари које зовемо мирисним заправо смрде. Ови продавци стоје иза сваке своје речи и не покушавају да вам продају танте за кукурику, а бојим се да су такви данас одвећ ретки!

„Смрдљиви тофу!”

Поклич је који се, попут некакве оштре, циничне сатире, ори светом што врви од превараната сваке врсте!

Друга врста шалвивција су продавци новина начичкани око здања Вујун Жишенг. Они се од својих колега разликују по томе што међу њима нема десетогодишњих дечака, већ само средовечних пушача чија усукана тела подсећају на осушене патке, а неуредна коса и пепељастосиво лице даје им аветињски изглед. То им баш пристаје, будући да их ујутру свакако не можете видети, јер углавном продају вечерњи тираж. Предвече док туда пролазите трамвајем зачућете сазвучје храпавих гласова и шушкаве новинске хартије.

¹ Кинези овај тофу називају „Chou Doufu (臭豆腐)” што дословце значи смрдљиви тофу, а ради се заправо о врсти ферментисаног, прженог тофуа који се махом продаје по ноћним базарима и уличним тезгама, те је зато с временом постао изузетно популарна грицкалица широм Кине и Азије.

Чини се да искључиво продају штампу која стоји два бакрењака, а начин на који маме купце заиста је посебан. Никада не узвикују само: купите те и те новине, него и важне догађаје и цену вежу скупа. Тако после „за два бакрењака” увек следи једно „сазнаћете”, па напослетку додају дешавања која су тог дана у јеку. На пример, када је избио инцидент у провинцији Фуђијен чуло се: „За два бакрењака сазнаћете како се Деветнаеста копнена армија побунила против Централног комитета!”, а пошто се јапански конзул изгубио викали су: „За два бакрењака сазнаћете како се у Нанђингу јапанском конзулу губи сваки траг!”

Судећи по њиховим повицима, све велике догађаје могли сте дознати за свега два бакрењака, као да тушта и тма тих упечатљивих белосветских згода вреди таман толико. Сваки пут када ми допру до ушију, дубоко у себи осетим навалу циничног хумора.

„Смрдљиви тофу! За два бакрењака сазнаћете...”, ти узвици оличење су сасвим друкчије врсте пошалица.

Први пуцају од самопоуздања попут надмених племића, а потоњи на све гледају с презиром достојним пустињака.

Превео с кинеског
Бојан Тарабић

(Књига *Антилођија кинеске њрозе XX века*, коју су приредили Динг Фан и Шенг Анфенг, треба да се појави у току ове године у издању Агоре из Новог Сада)